

Otázky fyzikálneho minima 2010 - FYZIKA pre študentov FIIT

---

1. Napište vzťah pre veľkosť vektora rýchlosti pri zadaných troch súradniciach v_x, v_y, v_z .

$$v = \sqrt{v_x^2 + v_y^2 + v_z^2}$$

v – rýchlosť [m.s^{-1}]

2. Ako súvisí kruhová frekvencia s periódou pri rovnomernom pohybe po kružnici.

$$\omega = 2\pi f \quad f = \frac{1}{T} \quad T = \frac{2\pi}{\omega}$$

ω – kruhová frekvencia [Hz]
T – perioda [s]
f – frekvencia [Hz]

3. Napište vzťah pre dostredivé zrýchlenie pri rovnomernom pohybe po kružnici.

$$a_d = \frac{v^2}{R} = R\omega^2$$

a_d – dostredivé zrýchlenie [m.s^{-2}]
 v – rýchlosť [m.s^{-1}]
R – polomer [m]
 ω – uhlová rýchlosť [Hz]

4. Ktoré fyzikálne veličiny sa zachovávajú pri pružnej zrážke dvoch telies.

p – hybnosť [kg.m.s^{-1}]
E – energia [J]

5. Vyjadrite moment zotrvačnosti pre hmotný bod, ktorý sa rovnomerne pohybuje po kruhovej dráhe.

$$J = m \cdot r^2$$

J – moment zotrvačnosti [kg.m^2]
m – hmotnosť [kg]
r – polomer [m]

6. Napište vzťah pre Coulombov zákon vo vektorovom tvare.

$$\vec{F}_{12} = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \frac{Q_1 Q_2}{r_{12}^3} \vec{r}_{12}$$

F – elektrostatická sila medzi naboismi [N]
 ϵ_0 – permitivita vakua [$8,854 \cdot 10^{-12} \text{ kg}^{-1} \text{ m}^{-3} \text{ s}^4 \text{ A}^2$]

Q – naboje [C]
r – vzájomná vzdialenosť nábojov [m]

7. Definujte intenzitu elektrického poľa ako vektor, napíšte jej jednotku.

Vektorová veličina, definovaná podielom sily pôsobiacej na elektrický náboj v danom mieste a tohto náboja.

$$\vec{E} = \frac{\vec{F}_q}{q} = \frac{1}{4\pi\epsilon_0} \frac{Q}{r_{12}^3} \vec{r}_{12}$$

E – intenzita elektrického poľa [N.C⁻¹]

Q – naboje [C]

F – elektrostatická sila [N]

r – vzdialenosť [m]

8. Definujte potenciál v elektrostatickom poli, uveďte jeho jednotku.

Skalárna veličina, definovaná podielom práce elektrických síl vynaložených na premiestnenie elektrického náboja zo vzájomného miesta do miesta (bodu), v ktorom potenciál určujeme, a tohto náboja.

$$V = \frac{W_{p(A)}}{Q} = \frac{Q}{4\pi\epsilon_0 r_A}$$

V – potenciál v elektrostatickom poli [V]

W_{p(A)} – potenciálna energia náboja Q [C] v bode A [J]

9. Napíšte vzťah pre rozdiel potenciálov elektrostatického poľa s intenzitou E(r) medzi bodmi s polohovými vektormi r₁ a r₂.

$$U = V(\vec{r}_1) - V(\vec{r}_2) = \int_{r_1}^{r_2} \vec{E}(\vec{r}) d\vec{r}$$

U – napätie [V]

V – potenciály medzi vektormi [V]

E – intenzita elektrického poľa [N.C⁻¹]

10. Vyjadrite Gaussovu vetu v elektrostatickom poli, aj slovne.

Tok vektora intenzity elektrického poľa vo vákuu cez uzavretú plochu sa rovná podielu súčtu všetkých elektrických nábojov nachádzajúcich sa v objeme ohraničenom touto uzavretou plochou a permitivity vákuu.

$$\oint \vec{E} \cdot d\vec{S} = \frac{\sum Q_i}{\epsilon_0}$$

E – intenzita elektrického poľa [N.C⁻¹]

dS – elementárna plocha [m²]

Q – naboje [C]

ε₀ – permitivita vákuu [8,854.10⁻¹² kg⁻¹ m⁻³ s⁴ A²]

11. Definujte elektrický dipól a jeho dipólový moment, nakreslite obrázok.

Elektrický dipól je sústava dvoch rovnako veľkých bodových nábojov opačného znamienka, ktoré sú umiestnené blízko seba.

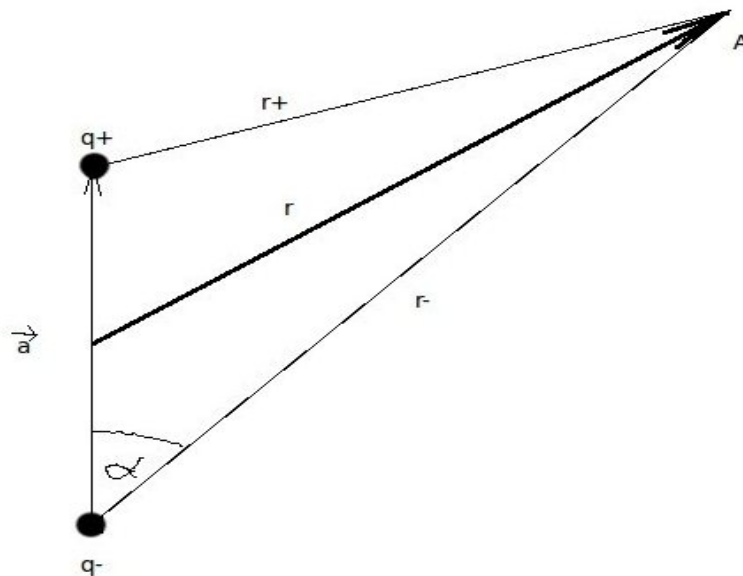
$$\text{Dipólový moment: } \vec{p} = q_+ \vec{r}_+ + q_- \vec{r}_- = q_+ (\vec{r}_+ - \vec{r}_-) = q \cdot \vec{a}$$

p – dipolový moment [C.m]

q – bodové naboje [C]

r – vzdialenosť záporného a kladného naboja od bodu A [m]

a – vzájomná vzdialenosť nábojov [m]

12. Napíšte vzťah vyjadrujúci moment síl pôsobiaci na elektrický dipól nachádzajúci sa v homogénnom elektrickom poli.

$$\vec{\tau} = \vec{r} \times \vec{f}_+ = \vec{a} \times q \cdot \vec{E} = q \cdot \vec{a} \times \vec{E} = \vec{p} \times \vec{E}$$

τ – moment síl [N.m ?]

p – dipolový moment [C.m]

E – intenzita elektrického poľa [N.C⁻¹]

13. Napíšte vzťah vyjadrujúci polohovú energiu elektrického dipólu v homogénnom elektrickom poli.

$$W_p = W_p^+ + W_p^- = q \cdot (V^+ - V^-) = q \cdot dV = q \cdot \text{grad} V \cdot d\vec{r} = -\vec{p} \cdot \vec{E}$$

Wp – polohová energia elektrického dipólu [J ?]

p – dipolový moment [C.m]

E – intenzita elektrického poľa [N.C⁻¹]

14. Definujte elektrickú polarizáciu, uveďte jej jednotku.

Vektorová veličina daná podielom vektorového súčtu všetkých momentov elektrických dipólov nachádzajúcich sa v malom objeme a tohoto malého objemu.

$$\text{Div } \vec{P} = -\rho_p$$

P – elektrická polarizácia [C.m⁻²]
 ρ – objemová hustota viazaného náboja [C.m⁻²]

15. Definujte vektor elektrickej indukcie, uveďte jej jednotku.

Vektorová veličina charakterizujúca elektrické pole, ktorej veľkosť závisí iba od rozloženia voľných elektrických nábojov v priestore.

$$\vec{D} = \varepsilon_0 \vec{E}_c + \vec{P}$$

D – elektrická indukcia [C.m⁻²]
 ε₀ – permitivita vakua [8,854.10⁻¹² kg⁻¹ m⁻³ s⁴ A²]
 E_c – celková intenzita elektrického pola [N.C⁻¹]
 P – elektrická polarizácia [C.m⁻²]

16. Napíšte Maxwellovu rovnicu pre vektor elektrickej indukcie.

$$\text{Div } \vec{D} = \rho_v$$

D – elektrická indukcia [C.m⁻²]
 ρ – objemová hustota nábojov [C.m⁻²]

17. Definujte kapacitu sústavy dvoch vodičov.

$$C = \frac{Q}{V_1 - V_2} = \frac{Q}{U}$$

C – kapacita [F]
 Q – náboj [C]
 V – potenciály [V]
 U – napätie [V]

18. Napíšte vzťah vyjadrujúci energiu nabitého kondenzátora.

Energia je rovná práci potrebnej na vytvorenie poľa

$$W = \frac{1}{2} \frac{Q^2}{C} = \frac{1}{2} C \cdot U^2 = \frac{1}{2} Q \cdot U$$

W – energia [J]
 Q – náboj [C]
 C – kapacita [F]
 U – napätie [V]

19. Napíšte vzorec vyjadrujúci objemovú hustotu energie elektrostatického poľa.

$$e_e = \frac{W}{V} = \frac{1}{2} \vec{E} \cdot \vec{D} = \frac{1}{2} \varepsilon \cdot E^2$$

e – objemová hustota energie el. pola [J.m⁻³]
 W – energia [J]
 V – objem [m³]
 E – intenzita elektrického pola [N.C⁻¹]
 D – elektrická indukcia [C.m⁻²]

20. Ako je definovaný elektrický prúd, uveďte jeho jednotku

Skalárna veličina definovaná podielom elektrického náboja, ktorý prešiel daným prierezom vodiča a príslušného časového intervalu.

$$I = \frac{dQ}{dt} = e \cdot N \cdot v_d \cdot S$$

I – prúd [A]

dQ – množstvo naboja [C]

dt – jednotka času [s]

e – náboj [C]

N – koncentrácia častíc

v_d – driftová rýchlosť [m.s⁻¹]

S – plocha [m²]

21. Definujte vektor prúdovej hustoty.

$$\vec{J} = \frac{dI}{d\vec{S} \cdot \cos \beta} = e \cdot N \cdot \vec{v}_d$$

J – prúdová hustota [A.m⁻²]

I – prúd [A]

S – plocha [m²]

e – náboj [C]

N – koncentrácia častíc

v_d – driftová rýchlosť [m.s⁻¹]

22. Napíšte vzťah medzi prúdovou hustotou j a intenzitou elektrického poľa E.

$$\vec{J} = \sigma \vec{E} = \frac{1}{\rho} \vec{E}$$

J – prúdová hustota [A.m⁻²]

σ – konduktivita [S.m⁻¹]

ρ – rezistivita [Ω .m]

E – intenzita elektrického poľa [N.C⁻¹]

23. Napíšte rovnicu spojitosti pre elektrický prúd.

$$I = \oint \vec{J} \cdot d\vec{S} = -\frac{dQ}{dt} = -\frac{d}{dt} \int_{(V)} \rho \, dV = -\int_{(V)} \frac{\gamma \rho}{\gamma t} \, dV$$

stacionárne prudenie: $\rho \neq \rho(t)$ – I je nulový

nestacionárne prudenie: $\rho = \rho(t)$ – I je záporný

J – prúdová hustota [A.m⁻²]

S – plocha [m²]

dQ – množstvo naboja [C]

t – čas [s]

ρ – hustota naboja [C.m⁻³]

V – objem [m³]

24. Definujte magnetický indukčný tok vzorcom aj slovné.

Súhrnný tok magnetickej indukcie prechádzajúci určitou plochou. Skalárna veličina – plošný integrál vektora magnetickej indukcie.

$$\Phi = \int_{(S)} \vec{B} \cdot d\vec{S}$$

Φ – magnetický indukčný tok [Wb]

B – magnetická indukcia [T]

S – plocha [m²]

25. Vyjadrite silu pôsobiacu na element prúdovodiča cez ktorý tečie prúd I , nachádzajúceho sa v magnetickom poli s indukciou B .

$$d\vec{f} = I \cdot d\vec{l} \times \vec{B}$$

f – sila posobiaca na element prúdovodiča [N]

I – prúd [A]

l – dĺžka [m]

B – magnetická indukcia [T]

26. Napíšte Biotov-Savartov zákon, nakreslite príslušný obrázok.

$$\vec{B} = \frac{\mu_0}{4\pi} \oint \frac{I \cdot d\vec{l} \times \vec{r}}{r^3}$$

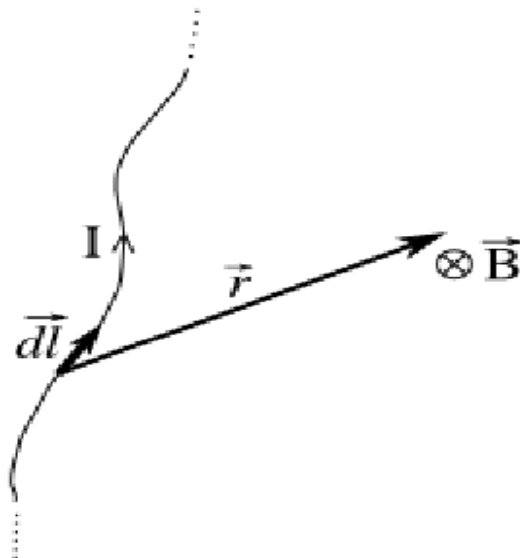
B – magnetická indukcia [T]

I – prúd [A]

l – dĺžka [m]

r – vzdialenosť [m]

μ_0 – permeabilita vakua [$4\pi \cdot 10^{-7} \text{ N} \cdot \text{A}^{-2}$]

27. Napíšte vetu o cirkulácii vektora magnetickej indukcie vo vákuu.

Cirkulácia vektora magnetickej indukcie po uzavvorenej krivke sa rovná celkovému elektrickému prúdu pretekajúcemu plochou, preloženou integračnou krivkou, vynásobenému permeabilitou

$$\text{vákua: } \vec{B} \cdot d\vec{r} = \pm \mu_0 \cdot \sum_{i=1}^n I_i$$

I_{celk} – súčet všetkých prúdov spriahnutých s integračnou krivkou

μ_0 – permeabilita vakua [$4\pi \cdot 10^{-7} \text{ N} \cdot \text{A}^{-2}$]

28. Definujte magnetický moment prúdovej slučky.

Ampérov magnetický moment – vektorová veličina kvantitatívne charakterizujúca magnetický dipól, definovaná pomocou momentu síl, ktorý na dipól pôsobí v homogénnom magnetickom poli.

$$\vec{m}_m = I \cdot \vec{S} \quad m = \mu_0 \cdot I \cdot S$$

m – magnetický moment prúdovej slučky []

I – prúd [A]

S – plocha [m^2]

μ_0 – permeabilita vakua [$4\pi \cdot 10^{-7} \text{ N} \cdot \text{A}^{-2}$]

29. Napíšte vzťah pre polohovú energiu magnetického dipólu v homogénnom magnetickom poli.

$$U_m = -\vec{m}_m \cdot \vec{B} = -I \cdot \vec{S} \cdot \vec{B}$$

Um – polohová energia magnetického dipólu [J]

m – magnetický moment [A·m²]

B – magnetická indukcia [T]

I – prúd [A]

S – plocha [m²]

30. Definujte vektor magnetizácie.

$$\vec{M} = \frac{\sum \vec{m}_{mi}}{\Delta\tau}$$

M – magnetizácia [A·m⁻¹]

m – spontánny magnetický moment [A·m²]

τ – objem [m³]

31. Definujte intenzitu magnetického poľa v reálnom prostredí.

Vektorová veličina charakterizujúca magnetické pole v prostredí, definovaná tak, aby závisela iba od makroskopických elektrických prúdov, ale nie od mikroskopických (t.j. od magnetických dipólov prítomných v látke). Podiel magnetickej indukcie a permeability prostredia.

$$\vec{H} = \frac{\vec{B}}{\mu_0} - \vec{M}$$

H – intenzita magnetického poľa [A·m⁻¹]

B – magnetická indukcia [T]

μ₀ – permeabilita vakua [4π·10⁻⁷ N·A⁻²]

M – magnetizácia [A·m⁻¹]

$$\vec{B} = \mu_0 \vec{H} + \mu_0 \chi_m \vec{H}$$

celková indukcia = vonkajšie budenie + vnútorná reakcia materialu

χ_m – magnetická susceptibilita

32. Napíšte vzťah vyjadrujúci objemovú hustotu energie magnetického poľa.

$$e_m = \frac{1}{2} \vec{B} \cdot \vec{H} = \frac{1}{2} \frac{B^2}{\mu_0}$$

e – objemová hustota energie magnetického poľa [J·m⁻³]

H – intenzita magnetického poľa [A·m⁻¹]

B – magnetická indukcia [T]

μ₀ – permeabilita vakua [4π·10⁻⁷ N·A⁻²]

33. Napíšte vzorec vyjadrujúci Faradayov zákon elektromagnetickej indukcie.

$$U_i = -\frac{d\Phi_m}{dt}$$

U_i – elektromotorické napätie [V]

Φ – magnetický indukčný tok [Wb]

t – čas [s]

34. Vyjadrite indukované napätie na cievke s vlastnou indukčnosťou L.

$$U_i = -L \frac{\Delta I}{\Delta t}$$

U_i – indukované napätie [V]

L – indukčnosť cievky [H]

I – časovo premenlivý prúd [A]

t – čas [s]

35. Napíšte vzorec vyjadrujúci magnetickú energiu cievky s vlastnou indukčnosťou L.

$$E_m = \frac{1}{2} LI^2$$

E_m – magnetická energia cievky [J]

L – indukčnosť cievky [H]

I – prúd [A]

36. Uved'te ktorú veličinu nazývame Maxwellovým posuvným prúdom.

$$I_p = S \cdot \frac{\gamma \vec{D}}{\gamma t}$$

I_p – Maxwellov posuvný prúd [A]

S – plocha [m²]

D – elektrická indukcia [C.m⁻²]

t – čas [s]

37. Napíšte vzťah medzi rýchlosťou elektromagnetických vln a permitivitou a permeabilitou.

$$v = \frac{1}{\sqrt{\epsilon_0 \mu_0}} = c$$

v = c – rýchlosť šírenia svetla vo vakuu [299 792 458 m.s⁻¹]

ϵ_0 – permitivita vakua [8,854.10⁻¹² kg⁻¹ m⁻³ s⁴ A²]

μ_0 – permeabilita vakua [4 π .10⁻⁷ N.A⁻²]

38. Uved'te vzorec definujúci Poyntingov žiarivý vektor a jeho jednotku.

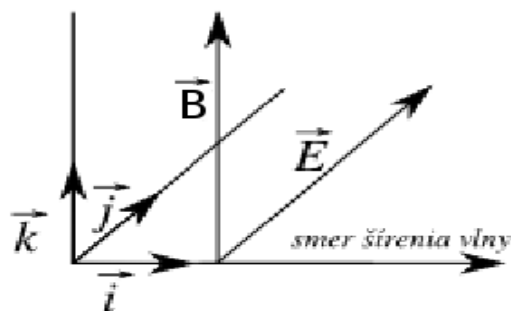
$$\vec{P} = \vec{E} \times \vec{H}$$

P – Poyntingov žiarivý vektor [J.s⁻¹.m⁻²]

E – elektrická intenzita [N.C⁻¹]

H – magnetická intenzita [A.m⁻¹]

39. Aký je vzájomný smer vektorov E, B a smeru šírenia rovinatej elektromagnetickej vlny? Nakreslite obrázok.

E, B, i – vzajomne kolmé

i – smer šírenia vlny

E – elektrická intenzita [N.C⁻¹]

B – magnetická indukcia [T]

40. Napíšte vzťah pre tlak žiarenia v závislosti od intenzity žiarenia.

Ak sa vlna neodrazi: $P_{tlak} = \frac{\Delta E}{\Delta t S c} = \frac{I}{c}$

Ak sa odrazi: $P_{tlak} = \frac{2 \cdot I}{c}$

P – tlak žiarenia [Pa]

E – energia [J]

t – čas [s]

S – plocha [m²]

c - rýchlosť šírenia svetla vo vákuu [299 792 458 m.s⁻¹]

I – intenzita žiarenia [J.m⁻².s⁻¹]